

Şehrin Yenigün GAZETESİ'NİN ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR Tartışması

ÇİLT: 4 • SAYI: 15

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

1 TEMMUZ 2022 CUMA

**KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ**

**KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA**

PEYAMI SAFA ve NECİP FAZIL TARTIŞMASI

İNSAN OLABİLMENİN SIRRI

ANUŞ
GÖKCE

İnsan Arapçada "ins" kökünden türeyen çoğul bir kelimedir. İns, unutan varlık anlamına gelmektedir. Dilbilimcileri kelimenin "yaklaşmak, yakınlaşmak, cana yakın olmak" anlamında üns kelimesinden türemiş olduğunu da ifade ediyorlar. TDK daki anlamı ise akli olan, sorumluluk alabilen ve uygulayabilen kişi olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnsan, unutan veya akli olan, akli sayesinde sorumluluk alabilen varlıklar olarak ele alındığında Cenab-ı Allah'ın insanı muhatap alması, ona akıl verip akabinde sorumluluk yüklemesi açısından bakıldığında bu tanımlar insanın yaratılış gayesine uygundur.

İnsanın yaratılışıyla ilgili Kur'an-ı Kerimde pek çok ayet vardır. Cenabı Allah Araf suresi 11. ayette "And olsun ki biz insanı yarattık, sonra ona şekil verdik" demektedir, ilk insan Hz. Âdem'in safha safha yarattığını bildirmektedir. Yine bir başka ayette "And olsun biz insanı kuru bir çamurdan, kokuşmuş bir balçıktan yarattık"(Hicr /26) ibaresinde Allah insanın ilk yaratılışını balçıktan, kuru bir çamurdan yarattığını belirtmektedir. Sonra da ona kendi ruhundan üfleyip canlandırdığı zaman melekeler secde etmesini istedi. (H.cı/29)

Âlemlerin Rabbi, ilk insanı yoktan var ettiğini, ondan da eşini yarattığını, insanların onların zürriyetinden türediğini Nisa suresi 1. ayetinde açıklamaktadır. İnsanın kendini bilmeyip de yeryüzünde kibir edenleri, bozgunculuk çıkarıcıları, zalimlik edenleri, Allahlık taslayanları "biz insanı kupkuru bir çamurdan" ya da "atılan pis bir sudan yarattık" ibareleriyle uyarmıştır.

Cenabı Allah insanı en mükemmel şekilde yarattığını, akıl ve nefis verdiğini, tüm yaratılmışları ona boyun eğdirdiğini, kâinatı onun emrine hazır ettiğini, bunun mukabilinde Rabbini tanımasını, bilmesini ve yeryüzünde adaletle hüküm sürmesini istemiştir. Ve ondan "Ben sizin Rabbiniz değil miyim? Onlar

da "belâ, evet Rabbimizsin dediler" mealinde kesin bir söz almıştı.(Araf/172)

Bütün bu ifadelerden anlıyoruz ki Cenab-ı Allah insanı en şerefli mahlûk olarak yaratmış, bunun karşılığında ona sorumluluklar yüklemiştir.

O halde insanın ilk vazifesi Allah'ın varlığına ve birliğine iman etmek, O'nun peygamber olarak seçtikleri kişilere itaat etmek ve getirdiklerini kabul etmek, yasakladıklarına uymaktır. Cenab-ı Allah Kur'an'ın pek çok yerinde "Peygambere ve onun getirdiğine itaat edin. Çünkü o kendinden bir şey söylemez" buyurmaktadır.

İnsan olmanın amacı, Rabbini bilmesi, arzu ve isteklerine gem vurması, tüm canlılara adaletle ve merhametle yaklaşmasıdır. Allah'ın buyurduğu emir ve yasaklara uyması, tüm canlıları yaratandan ötürü sevmesi ve engin bir hoş görü iklimine sahip olması gerekmektedir. Sevgiyi en çok hak eden de kendisidir, bütün insanlardır.

"Ben hiçbir yere sığmam, ama kulumun küçük kalbine sığarım", "ben sizin şah damanızdan daha yakınım" diye değer verdiği insanın kendi hem cinsleri tarafından horlanması, itilip kakılması, aşağılanması Allah'ın hiç hoş karşılamadığı davranışlardır. Allah tek bir insana kendi fazlından vermemiş ki bütün insanlara bu konuda eşit davranmış. Sadece kendisine resul olarak seçtiği insanlara özel ilgi göstermiş, onların olgunlaşması ve aldıkları görevleri layıkıyla yerine getirmeleri için gerekli ortamı hazırlamıştır. Bunun için bir insana "sen kimsin?", "kaç paralık adamsın?", "tüküdüğüm tükük etmezsin" gibi ibareler

İÇİNDEKİLER

• İNSAN OLABİLMENİN SIRRI

ANUŞ GÖKCE

• PARA PİYESİNDEN ÇIKAN PEYAMİ SAFA
VE NECİP FAZİL TARTIŞMASI

MUSTAFA ÖZCAN

• KIRMIZI KUYRUKLU UÇURTMA

AHMET TARHAN

• GÜN EKŞİLMESİN PENCEREMDEN
ŞABAN KUMCU

• ÇOCUKLUĞUMUN KAHRAMANI

SADIK GÖKCE

son derece yanlış ve tehlikelidir. Çünkü bu hitaplar insanı yaratandan ötürü Cenabı Allah'ı inciten sözlerdir.

Allah nankör insanları ve kendisine ortak koşanları asla sevmez. Ayet-i kerimelerde Yahudilerin "Üzeyri oğul edindi", Hıristiyanların da "İsa Allah'ın oğlu" ibarelerini şiddetle کنار ve "Yerlerde ve göklerde ne varsa hepsi onundur, onun şeriki yoktur. O âlemlerin Rabbi'dir. Mülkünde tek hükümran odur" kelamıyla insanlara doğru yolu göstermektedir. Gösterdiği yoldan gidenlere cenneti vaat etmiş, sapkınlarla da cehennemi hazırlamıştır.

Zamanımız öyle kötü ki İslamiyet'in ilk indiği zamana geri döndük sanki. Esnaf müşterisini aldatmakta, evlat kendisini yetiştiren ana babaya hor bakmakta, sokağa atmaktan çekinmemektedir. İnsanlar birbirini kandırma için bin takla atmaktadır.

İnsanın namazı ve orucu kendisine aittir. Allah dilerse affeder dilerse affetmez. Ama asla kul hakkıyla karşıma gelmeyin diyor. Yani insanların birbirlerine olan hukukunu gözetmelerini emrediyor. Yetimin hakkını yiyenleri, birbirine zorbalık edenleri, zalimleri, Rabbini unutup da haddi aşanları can yakıcı bir azabın beklediğini haber veriyor.

Durum bu kadar açık ve ortada iken neden insanlar birbirine zulmediyor? Neden hakkı hukuku gözetmeden garibanın malını elinden alıyor? Neden hiç utanmadan başkalarına kolaylıkla iftira atabiliyor? Hele buldukları makam ve mevkie güvenerek neden zulümlerini had safhaya eriştiriyorlar? Allah zalimlerin ve liyakatsızların eline fırsat vermesin.

İnsan olabilmek hem çok kolay hem de çok zor. Çok kolay, Allah insanın neyin yapıp neyin yapmayacağını açık bir şekilde izah ediyor. "Biz bu kitabı herkesin anlayacağı şekilde indirdik" buyuruyor Cenabı Allah. Çok zor,

çünkü insana nefis vermiştir. İnsan nefisine gem vurduğu, öfkesini ve kızgınlığını basturabildiği sürece haysiyetini ve onurunu kurtarabilir, insanlık vasıflarını koruyabilir. Öfkeli iken bunu yenemeyen kişi karşısındakini ne kadar hırpalasa az bulur, intikamını almadığını düşünür. Bundan sonra gaddarlaşır ve bir canavara dönüşür. İşte Allah'ın "esfeli safilin" diye tanımladığı kişiler bunlardır. Allah'ı tanımayıp nankörlük edenler, yeryüzünde büyüklük taslayanlar, emanete hıyanet edenler, yetimin ve garibanın malını rızası olmadan alanlar, gasp edenler, ölçüde ve tartıda birbirlerini kandıranlar, yalan söyleyenler, dedikodu edenler ve haksız yere iffetli kadına zina isnat edenler ve başkasına iftira atanlar delil getirmedikleri sürece bu gurubun müdavimleridirler.

Demek ki insan olabilmek için, eşref-i mahlûkatın yolu Allah'ın yarattığı hiçbir canlıyı incitmekten geçiyor. Merkez Efendi'nin Hocası Sümbül Sinan Efendi'ye dediği gibi "... Hocam size verecek gül çoktu ama hepsi Allah'ı zikrediyordu. Bunun için hiç birisini koparmaya kıyamadım, yerli yerinde bıraktım."

Kendimizi ölçüp tartalım, nerde hata yaptık ise geri dönelim ve affedilmek için Allah'a yalvaralım. Kula karşı hatalı isek, özür dilemeyi bir meziyet sayalım ve telafi etme yoluna gidelim. Hayvanlara karşı hatalı isek, onlara şefkat ve merhamet kanatlarını açalım. Cimri isek cömert olalım, Çünkü Allah en çok cömert olanları sever. Çünkü kişi cömert olunca diğer faziletler de arkasından gelir. Başkasına karşı haset ve kin beslemeyelim. Allah'ın muhatap aldığı insanı incitmeyelim, onun bir kıymeti, değeri olduğunun farkına varalım.

Yerde gezen karıncanın bile hakkını alacağı o büyük günde alını açık olanlara ne mutlu. Ne mutlu insanlıkta başkasına örnek olabilenlere ve kendisinden hayır ile söz edilenlere!

ACZİMİN GİRYESİ

**Ahmet
Sevgi**

KUSUR ARAMAK
*Kusur arayanlar ile yola çıkma, sonu iyi olmaz,
 Kusuru tekmil esastır, teşhir edenlerden hayır gelmez.*
 (Ahmet Sevgi)

PARA PİYESİNDEN ÇIKAN PEYAMI SAFA ve NECİP FAZIL TARTIŞMASI

**MUSTAFA
ÖZCAN**

GİRİŞ

Necip Fazıl Kısakürek, Para piyesinin bir intihal eseri olduğu etrafındaki dedikodular üzerine çeşitli tepkilerde bulunmuştur. Bu tepkilerden birisi yazar Peyami Safa'ya gösterilmiştir. Ancak bu tepkilerden sadece birisidir. Tan gazetesi muharrirlerinden Refi Cevad Ulunay, Necip Fazıl Kısakürek aleyhine bir hakaret davası açmıştır. Davaya sebep, Ulunay'ın "Para piyesinin İtalyancadan alınma olduğu hakkındaki iddialara, Necip Fazıl'ın gazetelerde verdiği cevaptır".¹ Ulunay bu eser için intihal sözünü kullanmamış, tevarüd demeyi tercih etmiştir. Bunun üzerine Necip Fazıl da hem Yazı işleri Müdürü Halil Lütfü, hem de Muharrir Refi Cevad aleyhine dava açmıştır.² Ulunay, "Para Piyesi Münakaşası" başlıklı yazısında iki eseri, sahifeyi ikiye bölerek "Para- Oro Puro" diye karşılaştırarak, eserlerde olduğu kanaati, "Mevzuda Tevarüd, Dekorda Tevarüd, Başlangıçta Tevarüd ve Metinde Tevarüd" ara başlıklar altında okurlara duyurmuştur.³

Öte yandan Necip Fazıl Kısakürek ile Yaşar Çimen arasında da Para piyesi yüzünden bir tartışma yaşanmıştır. Şehir Tiyatrosunda 24 Şubat 1942 Salı akşamından beri temsil edilmekte olan Para piyesi hakkında Yaşar Çimen, İstanbul adliyesine başvurmuş ve piyesin intihal mahsulü olduğu iddiasında bulunmuştur: Olay, Çimen'in iddialarıyla değişik bir boyut kazanmıştır. Muharrir Yaşar Çimen konuyu şöyle özetlemiştir:

"Altı ay oluyor. Muhsin Ertuğrul ile konuşuyordum. Bir Alman tiyatrosu mecmuası çıkardı. Ghehardo Gherhardi'nin bir komedisinin İtalyancadan Almancaya tercüme edilerek Berlin'de Şiller tiyatrosunda oynandığını, çok rağbet gördüğünü söyledi. Bu eseri getirip tercüme etmemi tavsiye etti. Benim zaten İtalyan tiyatro birliğiyle bir anlaşmam var. Derhal harekete geçtim. 18 lira telgraf masrafı, dokuz lira da telefon masrafı ederek kendileriyle temasa geçtim. Kitabı getirttim.

Muhsin'e gösterdim. "Pekâlâ tercüme et" dedi. İki ay uğraştım. Piyesi tercüme ederek Muhsin'e götürdüm. Eserleri okuyan Mehmet Şükrü, eseri okuduğunu bunu bizim hayatımıza uygun bulmadığını söyledi. Tercüme alıp çıkarken, Muhsin'e rast geldim. Piyesi aldığımı duyunca: "Bırak, Almanya'ya gitmeden ben kendim okuyacağım" dedi. Verdim ve bir müddet bıraktım. Almanya'ya gittiği gün müracaat ettim. Eseri verdiler. Bundan bir hafta sonra da Para piyesinin oynanacağını gazetelerde okudum. Sabrederek işin sonunu bekledim.

Benim tercüme ettiğim eser, Gherhardi'nin Oro Puro yani Safi Altın adlı piyesidir ki üç perdedir. Türkçe şeklinde bir perde ikiye ayrılarak ve yeni bir perde ilave edilerek beş perde yapılmıştır. Fakat şahıslar, esas, hatta birçok cümleler birdir. Yalnız eserin aslında ki kahraman, iki nevi seciyesi bulunan, bazan birine, bazan diğerine tabi olan bir adamdır. Para piyesindeki bu ikilik, bir benzeri icadı suretiyle ifade olunmuştur.

Eser 1939'da yazılmış, 1942'de İtalya'da Eliseo tiyatrosunda ve aynı sene de Berlin'de Şiller tiyatrosunda oynanmıştır. 23 İkinciteşrin 1941 tarihinde doğrudan doğruya Gherhardi ile imzaladığım mukavele, bu eseri Türkiye'de tercüme etmek, oynatmak, adapte etmek ve intihal takdirinde müellifin haklarını korumak salahiyet ve vazifesini beş sene için bana vermektedir.⁴

Yaşar Çimen bu iddiada bulunduktan sonra savcılığa da başvurmuş, fakat savcılık başvuruda cezai takibata esas olabilecek mahiyet görmemiş, olayın hukuki yönüne dikkat çekmiştir. Yaşar Çimen de başka yerde dava açmaya karar vermiştir .

1 "Para Piyesindeki Köpeğin 24 Saatte İdadisi İsteniyor", Son Posta, 4164, 11 Mart 1942, s.2

2 Nusret Safa Coşkun, "Para Piyesi Yeni Bir Davaya Sebep Oldu", Son Posta, Sayı: 4161, 8 Mart 1942, s.2-3

3 Ulunay, (Refi Cevad), "Para Piyesi Münakaşası", Tan,Sayı: 2351, 7 Mart 1942, s.3

4 "Para Piyesi İtalyancadan mı Alınmış?", Haber Akşam Postası, Sayı: 3592, 27 Şubat 1942, s.1; Yaşar Çimen'in aynı sözleri "Para Piyesi Hakkında Bir İddia" şeklinde Vatan gazetesinde de yayımlanmıştır: Vatan, Sayı:499, 27 Şubat 1942, s.1/3

Şehir Tiyatrosunda oynanan Para piyesinden doğan davaların bir kısmı; savcılık ikinci tetkik bürosu tarafından yapılan inceleme sonucunda reddedilmiştir. Bu reddedilen davalar, eserin müellifi Necip Fazıl Kısakürek'in Yaşar Çimen ve Ulunay aleyhine açtığı davalardır. Yine Yaşar Çimen ve Ulunay tarafından Necip Fazıl ile bazı gazetelerin cezalandırılması için başlatılan davalarda da hakaret suçuna rastlanmadığı ifade edilmiştir. Bu suretle savcılık, bu karşılıklı davaların reddine karar vermiştir. Ancak taraflardan Yaşar Çimen, kanuni müddet zarfında Kocaeli Ağır Ceza Mahkemesine başvurarak bu karara itiraz etmiştir.⁵

Adliye Birinci Ceza'da yine Necip Fazıl tarafından, Yaşar Çimen aleyhine, ötekine berikine eserin intihal olduğunu söylemek suretiyle adiyen hakaret etmek suçundan açtığı davaya bakılmıştır. Yaşar Çimen, kendisine tebligat yapıldığı halde duruşmaya gelmemiştir. Savcı yardımcısı, davanın şahsi bir dava olup, kamuyla alakadar etmediğini söylemiş ve iştirak etmediğini bildirmiştir. Neticede mahkeme tebligata rağmen gelmeyen Yaşar Çimen'in ihzaren mahkemeye celp edilmesi için başka bir güne bırakılmıştır.⁶

Necip Fazıl Kısakürek, gene, Para piyesi münakaşası sebebiyle Tasviri Efkâr gazetesinde yazdığı bir makaleden dolayı muharrir Peyami Safa ve adı geçen gazete aleyhine dava açılması için savcılığa başvurmuştur.⁷ Bu başvuru, dava konusu olacak mahiyette bulunmuştur. Böylece Peyami Safa ve Tasviri Efkâr gazetesi aleyhine matbuat kanununun 27 nci maddesi delaletiyle ceza kanununun 480 ve 482 inci maddelerine dayanarak dava açılmıştır. Asliye İkinci Ceza Mahkemesine sevk edilen davada Necip Fazıl Kısakürek'in intihal isnadı suretiyle ve diğer şekillerle, şeref, vakar ve haysiyetini sarsacak surette neşren harakete uğradığı iddia edilmiştir. Müellif yani Kısakürek, eserin intihal olmadığını mahkemede ispata hazır olduğunu söylemiş, Tasviri Efkâr gazetesiyle muharrir Peyami Safa'dan on bin lira tazminat talep etmiştir. Bu davada Necip Fazıl'ın vekaletini Av. İhsan Mukbil Ben üstlenmiştir.⁸ Bu yazıda kapsamlı bir konu olan Para piyesi davalarının sadece Peyami

Safa ile ilgili olanına yer vereceğiz.

Davanın Mahkeme Safhaları

Para piyesi etrafındaki münakaşaların doğurduğu davalardan Peyami Safa- Necip Fazıl davasına Asliye 2. Ceza Mahkemesi'nde 11 Nisan 1942 Cumartesi günü başlanmıştır. Peyami Safa'nın yazdığı bir makaleden dolayı Peyami Safa ile yazının yayımlandığı Tasviri Efkâr gazetesi sahibi Zeyyad Ebüzziya ve Neşriyat Müdürü Cihat Baban aleyhine açılan bu davanın ilk celsesi saat tam onda açılmıştır. Koridorda gazeteciler, tiyatro sanatçıları ve üniversite öğrencilerinden oluşan büyük bir kalabalık salonu hıncahınc doldurmuştur., Mahkeme başkanı Asliye 2. Ceza Hakimi Reşit Nomer'dir. İddia makamında ise Savcı Yardımcısı Yakup Şekip bulunmaktadır.

İddianamenin okunmasından sonra Necip Fazıl'ın vekili İhsan Mukbil söz almış, davanın kısa bir açıklamasını yapmış, müvekkilinin hakarete maruz kaldığını belirterek, dava olunanların cezalandırılmasını istemiştir. Onu dava olunanların sorgusu izlemiştir. İlk sorgusu yapılan Tasviri Efkâr gazetesi sahibi Zeyyad Ebüzziya olmuştur. Ebüzziya suçlamaları reddetmiş, söz konusu yazının hem bir tenkit hem de piyesin tahlili olduğunu belirtmiştir. Neşriyat müdürü Cihat Baban da aynı fikirlerle katılmıştır. Baban, savunmasında, "Dava mevzuu olan makalenin devamı mahiyetinde bir ikinci makale daha neşredilmiştir. Bu ikinci yazı da okunursa, ortada hakaret kastı olmadığı görülecektir." Peyami Safa da şöyle demiştir: "Yazı sadece bir tenkitten ibarettir. Hakaretle zerre kadar alâkası yoktur. Bilfarz böyle bile olsa, davacı, gene tiyatro mevzu etrafında bu hadiseden bir müddet evvel bana karşı çok daha hakaretimiz yazılar yazmıştır. Şu hâlde benim yazım da bunlara tabii bir cevap teşkil edebilir. Diğer söyleyeceklerimi müdafaama saklıyorum." Necip Fazıl ise ifadesinde önce Yaşar Çimen'e yüklenmiş, daha sonra sözü Peyami Safa'nın yazılara getirmiş, kendisinin bir esnaf reklamcısı şeklinde tasvir olduğunu ve bu suretle tahkir edildiğini belirtmiştir. Peyami Safa'nın iki eser arasında bulunduğu benzerlikleri iki hukuk ve nebatat kitabı arasında bile bulunabilecek basit ve tabii benzerlikler olduğunu söyledikten sonra, söz

5 "Para'dan Doğan Davaların Bir Çoğu Reddedildi", Son Posta, Sayı: 4189, 27 Mart 1942, s.2

6 "Necip Fazıl- Yaşar Çimen Davası", Vakıf, Sayı: 8657, 14 Nisan 1942, s.2

7 "Necip Fazıl Dava Açtı", Vatan, Sayı: 524, 4 Mart 1942, s.2

8 "Paradan Doğan Davaların Bir Çoğu Reddedildi", Son Posta, Sayı: 4180, 27 Mart 1942, s.2

konusu tercüme ile kendi eserinin mahkeme huzurunda karşılaştırılmasını önermiştir. Neticede duruşma her iki tarafın delillerini ibraz etmeleri için ertelenmiştir.⁹

13 Nisan 1942 tarihli celsede Necip Fazıl, eserinin intihal olduğu iddiasının ispatını talep etmiş, Peyami Safa ise, bu husustaki iddiasının ispatı için söyleyeceği sözler hakkında mahkemenin kendisine yasal hak vermesini istemiştir. Savcı'ya görüşü sorulmuş, Savcı da davanın intihal değil, hakaret davası olduğunu söyleyerek bu husustaki talebin reddedilmesi gerektiğini bildirmiştir. Bunun üzerine davaya konu olan iki makalenin geçen duruşmada okunmayan kısımları okunduktan sonra Necip Fazıl, "Madem ben bir intihal isnadıyla itham ediliyorum. Bu kadar büyük bir cürüm dururken benim reklamcılığımı göze batırmaya ne lüzum vardı" diyerek eserinin, Oro Puro piyesinin benzeyen kısımlarının tahrif edilerek yazıldığını ve bunların mantık oyunlarından ibaret olduğunu bildirmiştir. Peyami Safa buna, "Ben intihal kelimesini kullanmadım, yalnız on altı benzerlik buldum. Ve bugün yine 25 benzerlik bulacağımı iddia ediyorum." diye cevap vermiştir. Ona göre bu on altı benzerlik tesadüfen yan yana gelmemiştir. Daha bazı açıklamalardan sonra hakimin isteği üzerine, Peyami Safa'nın mahkemeye Oro Puro piyesinin aslı veya tercümesi ile Para piyesinden bir nüsha ibraz etmesi için duruşmayı 18 Nisan Cumartesi günü saat 10.30'a bırakmıştır.¹⁰

Söz konusu tarihteki davaya Asliye İkinci Ceza mahkemesinde devam edilmiştir. Duruşmada Peyami Safa, Oro Puro ile Para piyesi arasındaki benzeşimleri açıklamış, Necip Fazıl da bu iddiaları reddetmiştir. Neticede Oro Puro'nun "musaddak bir tercümesinin getirilmesi için duruşma, 22 Nisan 1942 Çarşamba gününe ertelenmiştir.¹¹

22 Nisan 1942 tarihindeki duruşmada kalabalık bir dinleyici topluluğu oluşu yüzünden duruşmaya Birinci Ağır Ceza salonunda bakılmıştır. Peyami Safa, Oro Puro ile Para arasındaki benzeşimleri gösteren altıncı noter tarafından tasdik olunmuş tercümeyle mahke-

meye vermiştir. Bu benzeşimler Necip Fazıl'ın avukatı İhsan Mukbil Ben'in isteği üzerine bu celsede de tekrar okunmuştur. Necip Fazıl ve vekili, Peyami Safa'nın mahkemeye sunduğu tercüme hakkındaki görüşlerini bildirmeleri için mahkeme, 28 Nisan 1942 Salı günü saat 14: 00'e ertelenmiştir.¹² Bu davaya taraflardan Ziyad Ebüzziya gelmemiş, diğerleri mahkemede hazır bulunmuşlardır. Peyami Safa, geçen celsede Necip Fazıl'ın cevabına karşı bazı söyleyecekleri olduğunu ileri sürerek söz istemiş, Necip Fazıl, mahkemeye resmi olarak cevabını ibraz etmediğinden bu dileği kabul edilmemiştir.¹³

Necip Fazıl ve Peyami Safa'nın, 28 Nisan 1942 tarihinde I. Asliye Ceza Mahkemesi'ndeki yargılanmalarında ilk sözü Necip Fazıl almış ve iddiasını iki saate yakın bir zaman dilimi içinde en ince teferruatına kadar açıklamıştır. Necip Fazıl'a göre davası beş fasıldan ibarettir. Bu fasılların birincisi kendisine alelade sövülmesidir. İkincisi eserin Oro Puro'dan intihal olduğudur. Üçüncüsü ileriye sürülen on altı benzerliktir. Dördüncüsü tevarüt veya başka şekilde olmadığı söylenerek açık isnattır. Ve nihayet beşincisi de Necip Fazıl ve Muhsin Ertuğrul'un bu gibi işleri yapabilecek yapı ve kabiliyette olduğu yolundaki isnattır. Necip Fazıl, bundan sonra eseri hakkındaki Peyami Safa tarafından ileri sürülen on altı benzerliğin yalan olduğunu belirtmiş, Para eserini Şehir Tiyatrosuna 24.11.1942' de vermiş bulunduğunu söylemiş, bir hukuk kitabı ile nebatat kitabı arasında da benzerlik olabileceği fikrini tekrarlayarak bu düşüncesini örneklemeye çalışmıştır.

Bundan sonra söz Peyami Safa'ya verilmiş ve Peyami Safa da şunları söylemiştir:

"Geçen celsede, zabıta bazı sözlerimin yanlış geçmiş olabileceğini söylemek istemiştim. Yoksa Necip Fazıl gibi cıyak cıyak, yalan yalan diye bağırmadım.

Sonra Necip Fazıl geçen celsede benim bazı eserlerimin intihal olduğunu söyledi. Bunları isterse kendi gazetesinde, isterse bizim gazetede lütfen yazsın ve ispat etsin. Hakkında dava açmayacağıma söz veriyorum

9 "Para Piyesinden Doğan Peyami Safa-Necip Fazıl Davasına Dün Başlandı", Son Posta, Sayı: 4186, 12 Nisan 1942, s.1/6

10 "Para'nın Sahibi Aranıyor", Vatan, Sayı: 545, 14 Nisan 1942, s.2

11 "Para Piyesinden Doğan Davaya Dün Devam Edildi", Vatan, Sayı: 550, 19 Nisan 1942, s.2

12 "Para Piyesinden Doğan Davası", Vatan, Sayı:554, 23 Nisan 1942, s.2

13 "Para Piyesi Davasının Dünkü Celsesi", Vakıf, Sayı: 8706, 23 Nisan 1942, s.3

ama kendisinin şiirlerinin, Orhan Seyfi, Yusuf Ziya ve Faruk Nafiz'in şiirlerinden ilham alınarak yazıldığını ispat edersem hakkımda dava açmayacaklarına söz verebilir mi?"

Yargılama sonunda, mahkeme, Necip Fazıl'ın iddiasını Peyami Safa'nın da savunmasını yazılı olarak mahkemeye vermeleri için duruşmayı 5 Mayıs 1942 tarihine bırakmıştır.¹⁴

Son Duruşma ve Sonuç

Bu konuda son duruşma, 5 Mayıs 1942 tarihinde yapılmıştır. Necip Fazıl'ın, Peyami Safa, Tasviri Efkar gazetesi sahibi Ziyad Ebüzziya ve Neşriyat Müdürü Cihan Baban aleyhine açtığı dava görüşülürken ünlü şairin avukatı İhsan Mukbil Ben, hâkime, Necip Fazıl ve Peyami Safa'nın imzaladıkları bir dilekçeyi takdim etmiştir. Bu dilekçede Necip Fazıl Kısakürek'le, Peyami Safa'nın aşağıdaki esaslar çerçevesinde anlaştıkları yazılıdır. Bu esaslar şunlardır:

"1-Davanın sebebi ve esası, Peyami Safa'nın intihal isnadı idi. Peyami Safa mahkemede müteaddit defa söyle bir isnatta bulunmadığını söylediğinden davanın mesnedi kalmamış olmakla beraber, Peyami Safa makalesinden böyle bir mana istihracına mahal olmadığını beyan eder. Peyami Safa, iki eser arasında intihal hükmüne vardırarak münasebetler olmadığını kabul eyler.

2- Bundan başka Peyami Safa'nın makalesinde kaydettiği benzerlikleri dilediği gibi tefsirde hür olduğunu Necip Fazıl Kısakürek kabul eder.

3-Peyami Safa, Necip Fazıl tarafından dava mevzuu olarak kabul edilen hakaret lafızlarını vaktiyle Necip Fazıl'ın kendisine yaptığı hakaretlere tekabül ettiğini ve ayrıca bir delalet ifade etmediğini belirtir.

4-Necip Fazıl, yukarıdaki maddelere göre artık bir dava mevzuuna yer kalmadığını kabul ve davasından feragat eder.

İstida metninin okunmasından sonra taraflar bir diyecekleri olmadıklarını söylemişler, savcı da davanın düşmesini talep etmiştir.

Hâkim Reşit Nomer de bu barışmadan mahkemenin memnun olacağını bildirmiş

ve sukut kararı vermiştir".¹⁵

Peyami Safa, anlaşmadan bazı yanlış sonuçlar çıkabileceğini düşünerek, Vakit gazetesine şu mektubu yollamış ve konuya biraz daha açıklık getirmiştir:

"Aşağıdaki izahımın değerli gazetenizde aynen neşrini saygılarımla rica ederim:

Para piyesi hakkında yazdığım ve bir davaya sebep olan tenkidimi görmemiş bulunan okuyucularımız, benim evvelce bir intihal isnadında bulunduğum halde sonradan rücu ettiğimi sanacaklardır Halbuki tenkidimde ben Oro Pura piyesiyle Para piyesi arasındaki benzeyişlere "ister fikir alma ister tesir alma ister ilham alma ister iktibas ister intihal, ne denirse densin, bu benzeyişlerin tevarüt ve tesadüfle izahı asla mümkün olmadığını" yazmıştım. Para piyesine intihal damgası vurmuş değildim. Yalnız aradaki benzeyişlerin tevarüt ve tesadüf mahsulü olabileceğine de asla inanmıyordum. Mahkemede de hep bunu tekrarladım. Dün de aynen neşretmiş olduğunuz gibi Necip Fazıl Kısakürek'le anlaşmamızın ilk iki esası budur. Ben intihal isnat etmediğimi ve yazımdan böyle bir mana çıkarılmayacağını tekrarlayarak iki eser arasında intihal hükmüne andracak münasebetler olmadığını kabul ettim. Para muharri de iki eser arasındaki benzeyişleri dilediğim gibi tefsirde serbest olduğumu kabul etti. Üçüncü ve son esasa gelince, yazımda hakaret farz olunan lafızlar da evvelce Necip Fazıl'ın benim hakkımdaki yazılarının karşılığı telakki ettim. Müstakil bir hakarete delâlet etmeyen bu mukabele kanunen de meşru oluşuna göre, aramızda Para piyesine ait davanın mevzuunu teşkil eden hiçbir mesele kalmadı."¹⁶

Sonuç da kamuoyunu günlerce meşgul eden bu davada Peyami Safa ve Necip Fazıl Kısakürek, ortak bir metinde anlaşarak davayı sonuçlandırmışlardır, daha doğrusu barışmışlardır. Bu da yazarları sevenler arasında memnurluk yaratmış olmalıdır. Sadun Galip Savcı'nın "Piyeste paranın yalnız fena taraflarını anlatan bir konferans çeşnisi var" dediği¹⁷ oyun da tiyatro tarihinde yerini almıştır.

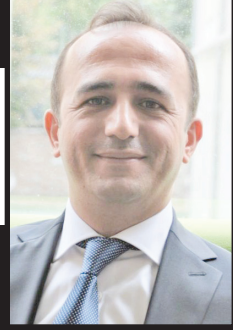
14 Para Piyesi Davasının Dünkü Celsesi", Vakit, Sayı: 8712, 29 Nisan 1942, s.3

15 "Necip Fazıl Para Piyesi Davasından Vazgeçti", Vakit, Sayı: 8719, 6 Mayıs 1942, s.3

16 "Peyami Safa'nın Mektubu", Vakit, Sayı:8720, 7 Mayıs 1942, s.3

17 Sadun Galip Savcı, Vatan, Sayı: 498, 26 Şubat 1942, s.3

KIRMIZI KUYRUKLU UÇURTMA

AHMET
TARHAN

Kuşlar kadar özgürdü... Gövdesini saran pazar poşetinden bozma çeper ne kadar renksiz ve alelade ise; kırmızı kuyruğu ise bir o kadar eşsiz ve göz alıcı bir parlaklığa sahipti. Bulutların arasından belli belirsiz kendini hissettiren güneşe, sakin ve ılık bir meltem eşlik etmekteydi. Parıldayan kırmızı kuyruğu, bulutlar arasından güllücükler saçan güneş, başını okşayan ılık meltem ve hemen yanı başında sakin bir ritimle eşlik eden kırlangçlar kendisine olan güveni artırdı ve cesaretini topladı. Yükseğe daha yükseğe diye Mehmet'e sesleniyordu... Makara her birkaç tur bırakıldığında daha da yukarıya doğru yol alıyor bu durumdan hiç ama hiç şikâyet etmiyordu. Bu döngü yaklaşık on dakika sürdü. Bir noktadan sonra sesini duyurmasının pek de mümkün olmadığını düşünmeye başladı. Çünkü evlerin büyük bir bölümü minik birer kibrit kutularına dönüşmüştü. Kentsel dönüşüm kapsamında yapılan yeni evler ise evin küçük kızı Zeynep'in kule olarak adlandırıldığı minik Legolara... Koca koca ağaçlar sağlıklı beslenme ritüelinin içerisinde her zaman diyet listelerinde yer edinmiş brokolilere benziyordu. Gökyüzünde tek başınaydı. Rüzgârlı havadan istifade kendilerine ziyafet çeken kırlangçlar bile o kadar yükseğe çıkmaya cesaret edememişti...

Hava bir saat öncesini aratır bir hal almıştı. Ağaçlar sağa ve sola doğru eğilmiş hırçınlaşan havaya karşı yapraklarını siper ederek kendilerini korumaya almıştı. Kırlangçlar az önceki aheste uçuşlarını terk edip daha hızlı hareket etmeye başlamışlardı. Bu durum yerde gökte bulunan herkesi çok tedirgin etmişti. Süzülerek müthiş manzaranın tadını çıkaran mağrur duruş yerini telaşa bırakmıştı. Kendisini sahibine bağlayan -evin hanımının artık bobinlerinden yapılan- ip çok gerilmiş adeta rüzgârın uğultusuna ardı sıra eşlik eden bir kemana dönüşmüştü. Rüzgârın şiddetine dayanamayan ana iskeleti oluşturan kamışlardan minik çitirdamalar duyulmaya başladı, kamışları çevreleyen renksiz naylon bir ara savaş esnasında Ortaçağ okçularına kalkan olur gibi şiddetli rüzgâra siper olmak ve onu

engellemek istedi fakat direnemeyeceğini anlayınca vazgeçti. Fırtınanın savurduğu yöne doğru kendisini bıraktı. Mehmet parmaklarına iz yapmaktan öte incitmeye başlayan bobini sarmaya çalışıyor bunun için yanındaki arkadaşlardan destek almaya çalışıyordu. Fakat rüzgâr o kadar şiddetliydi ki bunu defalarca ve çok hızlı bir biçimde yapmasına karşın dakikalar geçtiği halde başarılı olamadı. Yaşananlar adeta gece on ikiden sonra yayımlanan korku filmine dönüşmeye başlamıştı...

Yıllarca Ali ustanın balıkçı teknesinin motoruna eşlik eden türkülerde başrolü kaptırmayan yeşil başlı gövel ördeklere ve gölün hükümdarı senatör balıklarına yuva olmuş, hepsine büyük bir sevgiyle bağlanmıştı. Günün her mevsimi Beyşehir Gölü'nün büyüülü gün batımlarına şahitlik etmişti. Sabahın ilk saatlerinden gün batımına süren rızık mücadelesi sonrasında herkesin akşam yemeği için evine çekildiği saatlerde o mükemmel manzaraların tadını çıkarmıştı. Sabahın erken saatlerinde gün ağarmadan balıkçı teknelerinin ağır aksak çalışan motor sesleriyle vermiş oldukları ekmek kavgasına o da ortak olmuştu. Çiftçilerin sulamada göl suyunu kullanmalarına kış ve ilkbahar mevsiminin de kurak geçmesi eklenince gölde sular çekilmeye başlamıştı. Önce balıklar ardından ise ördekler kendilerini güvende hissetmediklerinden yavaş yavaş onu terk etmeye başlamıştı. Balıkçı tekneleri çok uzaklardan ağır aksak çalışan motor sesleriyle kendilerini duyurmaya çalışıyordu. Sanki hemen ellerini uzatsa dokunabileceğini düşündüğü gölün mükemmel gün batımları da sanki ona yüz çevirmiş gün geçtikte ondan uzaklaşmıştı.

Yine bir gün motor sesiyle uyandı. Fakat bu öncekilerden farklıydı.

Balıkçı teknelerinin motor seslerini yakından biliyordu. Hatta hangi balıkçının kayığı olduğunu teknenin üzerine yazılan isimden ya da renginden değil işittiği motor sesinden kolaylıkla tahmin edebiliyordu. Gölün çekilmesiyle birlikte kenarda kurumaya yüz tutmuş sazlıklar bölge halkının geçim kaynaklarından biriydi. Geçen ay kıyıya yakın arkadaşlarıyla vedalaşmıştı. O dönemde sular bu kadar çekilmediği için O'na dokunulmamıştı. Fakat göl suları çekildikçe sıranın kendisine yaklaştığını düşünmeye başlamıştı. Endişeliydi, çok alıştığı evinden bir bilinmeze doğru yolculuğa çıkacaktı. Kafasını hafifçe kaldırdı. Mavi bir kamyonet gölün kenarında bekliyordu. İstif edilen arkadaşları bir bir kasaya yükleniyordu. Ses dayanılmaz bir noktaya gelmişti. Kulakları sağır edercesine rahatsız eden bu sestən irkilen balıklar, ördekler, kuşlar hepsi bir bir bölgeyi terk etti. Kulaklarını elleriyle korumak istedi, gözlerini kapadı. Sıra ne zaman kendine gelecekti, bilmiyordu. Gözlerini açtı ve pek çok güzelliğine şahitlik ettiği gölü gördü ve...

Yağmur damlaları kuvvetli rüzgâr ile birlikte uçurtmayı bir oraya bir buraya savurmaya başladı. Renksiz çepere ve kırmızı kuyruğa tutunan yağmur damlalarının da etkisiyle uçurtma iyice ağırlaşmıştı. Sahibi metrelerce bobini eline sarmasına ve yere doğru yol alması gerekirken şiddetli fırtına onu daha da uzaklara savurmaya başlamıştı. Gökyüzünün bu kadar hırçın oluşuna gölde de birkaç kez şahitlik etmişti ama fırtına onu ne şiddetle savurursa savursun toprağa bağlı olmak kendisini emniyette hissetmesi için yeterli olmuştu. Şimdi durum biraz farklıydı... İncecik bir iple hayata tutunmak, her gök gürültüsünde göğe daha yakın olmanın verdiği korku, zaman geçtikçe artan yağmur damlalarının yüzünde patlayan birer tokat gibi acı vermesi, kurlangıçların uğultuları... Bobinden çıkan ardı arkası kesilmeyen seslerle ipin her an kopacağı endişesi adeta korku filminde sahnenin kendisine gelmesini bekleyen bir kurban gibi hissetmesine yol açmıştı, daha ne kadar sabredebilecekti bunlara... Fırtına dindiğinde nerede, ne halde ve kiminle olacaktı, tüm doğaya hayat kaynağı olan güneşin pırlıtsını yeniden görebilecek miydi, içini ısıtan ve güven veren

sıcaklığını hissedebilecek miydi?

Uzun süren yolculukta en üstte yer almanın sağladığı avantajla etrafı seyretme fırsatı bulmuştu. Eşsiz renk cümbüşlerini yaşadığı evinden ayrılmış, araba kornaları ve motor sesleri eşliğinde kimi zaman ormanlık kimi zaman kıraç arazilerden geçmişti. Ardından yüklendiği mavi kamyonetin hızı öncesine göre azalmış etrafta tek katlı betonarme ve kerpiç evler belirmişti. Derken büyükçe, kanatlı bir kapı açıldı ve kamyonet içeriye giriş yaptı. Burası hayatının bundan sonrasına yol verecek olan bir duraktı sanki.

Dükkânı Kalfalar Mahallesi ile Uzunharmanlar Mahallesinin kesişme noktasında yer alan Yastıkçı Hüseyin Usta, düğün yapacak çiftin sipariş verdiği bir düzine yastık için kolları sıvamıştı. Tedarik edilen kamışlar büyük bir özenle balya haline getiriliyor ardından elekli bir hasırla sarılarak şark odasının oturma düzenine göre verilen ölçüye uygun hale getiriyordu. Evin duvardan duvara ölçüsü mutlaka üç aşağı beş yukarı talep ediliyor, ölçüye göre yastıklardan biri küçük tutularak bütüncül bir dekorasyon sağlanıyordu. Evlenecek çiftlerin mobilya ya da beyaz eşya bakar gibi geldiklerine çok şahit olunmuştu. Yastıklar üzerlerindeki kimi zaman dantel kimi zaman kanaviçeli örtüleriyle şark odası tarzı döşenecek odanın en önemli unsuruordu. Hüseyin Usta, ince işçilik gerektiren ve farklı beğenilere hitap etme zorunluluğu olan bu meşakkatli işten hiç de şikâyetçi değildi.

Hüseyin Usta, Beyşehir'e yolu düştüğünde yer yastığı ve dokumada kullanacağı kargı kamışlarından birkaç balyayı bir küçük mavi kamyonete yükleterek iş yerine getirmişti. Esasında kargı kamışı olarak anılan ve daha çok dokumacılıkta kullanılan bu malzemedən çeşit çeşit ürünler çıkarılmaktaydı. Üstü alüminyum çatı ile örtülü iş yerinin bir köşesine bu kamışlar indirildi.

Derken kapıda kırmızı yanaklı bir çocuk belirdi. Biraz mahcup bir ses tonuyla Hüseyin Usta'ya seslendi. Aralarındaki kısa sohbetten, daha öncesinde -gizlice- uçurtmaları için gelen yan mahalledeki çocuğun ayağının incindiği, sonrasında bir başka çocuğun yangına yol açtığı ve zor kontrol altına alındığına ilişkin bilgiler paylaşmıştı.

Hüseyin Usta, kendisinin haberi olması kaydıyla diledikleri kadar uçurtma için gerekli malzemeyi temin edebileceklerini ifade etti. Kırmızı yanaklı çocuk ve Hüseyin Usta yavaş fakat kendilerinden emin adımlarla en uygun malzemeyi seçme gayretine düşmüşlerdi. Uzaktan minik görünen çocuk, yaklaştıkça kocaman bir deve dönüşmüştü. . .

Mehmet Çarşamba günü yapılan öğretmenler toplantısı nedeniyle okulda kıvrak eğitim yapılmasından yararlanarak her ne kadar sonbahar mevsimine girilmiş olsa da kendini gösteren güneşten cesaret almış ve öğleden sonrası arkadaşlarıyla dışarıda değerlendirilmeye karar vermişti. Mahalle arkadaşlarıyla ne oynayalım diye düşünürken güneş ile beraber havadaki tatlı esinti can sıkıntılarını ortadan kaldıracak kendi oyuncaklarını yapmalarını kulaklarını fışıldamıştı. Önce bir strateji belirlemeleri gerekmektedir. Hangi malzemeyi nereden temin edeceklerdi. Şimdilerde olduğu gibi rengârenk ve farklı desenlerde hazır uçurtmalar o dönemde pek yaygın değildi, zaten bunun ticaretini yapan da pek yoktu. İş bölümü yapıldı, çocuklardan biri ana gövde ve kuyruk için gereken ip ile naylonu bir diğeri annesinin el işlerinden arta kalan bobinleri getirdi. Uçurtmanın terazisini oluşturacak ve ince işçilik gerektiren kamaşları temin etmek ise Mehmet'e kalmıştı. İstikamet Mehmet için Hüseyin Amcanın yastıkçı dükkânıydı. . .

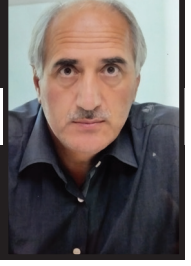
Mehmet kamaşları temin edip mahalledeki boş araziye ulaştığında diğer iki arkadaşının hazır beklediğini gördü. Hemen işe koyuldular. Kamaşlar büyük bir titizlikle maket bıçağı ile üç eşit parçaya ayrıldı. Gövdeyi oluşturacak naylonu ölçüldü, bir miktar daha kısaltılarak son şekli verildi. Ardından iş bölümü devam etti. Mehmet ana gövdede dengeyi kuracak şekilde dizayn etmeye ve iple bunları birbirine sabitlemeye başladı. Diğer iki arkadaşı ise ana gövde ile orantılı kocaman bir kuyruk yapmaya koyuldular. Düğüm atmadan şerit şeklinde kestikleri okul defterlerini kaplamak için kullandıklarından arta kalan kırmızı naylon kaplık parçalarını iple birleştirdiler. Neredeyse üç metreye yakın bir kuyruk olacaktı. Ana gövde bittiğinde yapıştıncı olmadığı için taş ile ezerek naylonu dengeyi kuracak kamaşların etrafına sabitlediler. Ardından bir iple kırmızı kuyruğu ana

gövdeye bağladılar. Şimdi uçmaya hazırdı, üç kafadar arkadaş eserleriyle gurur duyuyorlardı. . .

Müstakil evlerden kurulu olan mahalledeki pek çok oyunlarına ev sahipliği yapan boş arsa uçurtmalar için çok uygundu. Güneş eşliğindeki esinti ise bu iş için ideal zamanı sunuyordu. Derken havalandı kırmızı kuyruklu uçurtma. Önce bir ev, daha sonra iki ev boyuna ulaştı kısa sürede. Bobin ip sağlamlık hissini veriyor, uçurtmanın kısa sürede bu şekilde yol alışına ise mahir kişilerin elinden çıktığını gösteriyordu. . .

Mehmet ve arkadaşları heyecanla mücadelesini sürdürdü, adeta gemisini fırtınadan korumak için çaba gösteren bir kaptan ve tayfaları gibiydiler. Rüzgârın hızına göre kimi zaman ipi gevşettiler kimi zaman sıkı tuttular. Yarım saatlik mücadele kırmızı yanaklı Mehmet ve arkadaşlarını hayli yormuştu. Birden kara bulutlar arasından güneş belli belirsiz kendini gösterdi. Yağmur eskisi kadar yoğun yağmıyordu hafif bir çisenti halini almaya başladı. Ortalığı kasıp kavuran hırçın rüzgâr ise yerini tatlı bir esintiye bırakmıştı. Güneş belli belirsiz bulutlar arasından kendini tekrar göstermeye başlamıştı, buna eşlik eden ise mahalleyi kuşatan rengârenk gökkuşağıydı. Mehmet ve arkadaşları her şeyin yoluna girdiğini müjdeleyen bu görsel şölen sonrası derin bir oh çekerek hızla bobini makaraya sardılar, kırmızı kuyruklu uçurtmalarını sağ salım aşağıya indirdiler. Üç kafadar arkadaş, hayatlarının en önemli tecrübelerinden birini yaşamışlardı. Uçurtmaları biraz zarar görmüştü. Endişeli gözlerle kamaşları saran naylondaki delikleri süzdüler. Tüm parçalarını bir bir incelediler, uçurtmanın dengesini sağlayan kamaşlardan biri kırılmıştı ve yağmurdan mıdır bilinmez tam kırılan yerde birkaç damla su bulunmaktaydı. Hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı, onarmaları mümkün olmayan bir çatlaktı, yeniden ayağa kaldırırlar mıydı bilinmez, eli kolu incinmiş bir canlı gibi hürmet ettiler, kırmızı kuyruklu uçurtmaya. Kırmızı kuyruklu uçurtma, bir sonraki maceraya kadar Mehmetlerin müstakil evlerinin kiler olarak kullandıkları bodrumunda yerini aldı. Beyşehir gölünün dünya harikalarından biri olan gün batımı yerini ancak bir şey ihtiyaç olduğunda kapısı açılarak aydınlanan kilere bırakmıştı. . .

GÜN EKŞİLMESİN PENCEREMDEN

ŞABAN
KUMCU

*Ne doğan güne hükümün geçer,
Ne halden anlayan bulunur;
Ah aklımdan ölümüm geçer,
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.*

"Şiir nedir? Diye soruyorsunuz. Edebiyat yapmayı, büyük söz etmeyi sevenler için şiir ne değerlidir ki...? Şiir bir çığlıktır, bir ilan-ı aşktır, sallanan bir yumruktur, bir umuttur, bir kurtuluştur. . .

Şiir, kelimelerle güzel biçimler kurma sanatıdır. **Kelime nedir?** Annedir, dosttur, hasrettir, hayaldir; yani bir anlamı, çağrışımı, bir gölgesi, hatta bir rengi ve adı olan bir nesnedir. Kelime insanlardan haber verir. İnsan dünyanın en zengin madenidir. İnsanları işlemek her sanatçının boynunun borcudur. Kelime dedik ama kelime boş bir kalıp değil ki! Şairin duyguları, düşünceleri, hayalleri, dünya görüşü, felsefesi, kişiliği her şeyi şiirde belli olur. Ne var ki kelimeleri, tanımak, bilmek ve sevmek gerekir. Şiir bir ustalık ve tutku işidir.

Ömrümde Sukut

Çıngıraksız rehbersiz deve kervanı nasıl,
İpekli mallarını kimseye göstermeden,
Sonu gelmez kumlara uzanırsa muttasıl!
Ömrüm öyle esrarlı geçecek ses vermeden.

Şiir bir deyiştir, sözcüklerle güzel biçimleri kurma sanatıdır" denilmesi bundandır. Şair bu sanatı bilen insandır. Bu sanatın anlatım aracı dil, gereci de kelimeler olduğuna göre; şiir yazmak isteyen adamın kullandığı dilin bütün kurallarını iyi bilmesi, sözcüklerini sınıf arkadaşları gibi yakından tanınması, hangi sözcüğün nerede ve nasıl kullanıldığı zaman, kendisinden beklenen ödevi yerine getireceğini bilmesi gerekir. Şiir yalnız duymak ve parlak hayallerle değil; dil ve kelimeler konusunda bilgilerin, sevgilerin ve dikkatlerin bir araya gelmesiyle yazılabilir. Şairden beklediğimiz işte bu davranıştır."

Ve böylece bir ömür, bir ömür her dakika,
Bir buz parçası gibi kendinden eriyecek.
Semada yıldızlardan, yerde kurtlardan başka,
Yaşayıp öldüğümü kimse bilmeyecek!

Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya' Osman Saba'ya

yazdığı mektuplarda, şiirle ilgili düşüncelerini anlatmaya devam ediyor. "Şiir nağme halinde gelir. Nağme şiirin önüne geçer. Şair nağme olarak hissettiği boşluğu kelimelerle doldurur. Yazdığı şiir kendisini tatmin edinceye kadar durmadan uğraşır. Şiir, nağmesine uygun kelimelere kavuştuğu zaman tamamlanmış olur. Nağmenin başlıca özelliği bir parça değil, bir bütün olmasıdır. Bütünlük güzelliğin başlıca vasıflarındandır ve öylesine kuvvetlidir ki, bir defa şiiri okumaya başladığımızda, sonuna kadar okumaktan kendimizi alamayız. Şiirin böyle parçalanmadan, dağılmadan bir bütün olarak okunmasına şekil veya biçim adı da verilir. " Kara Sevda" şiirinde bu nağmeleri hissederiz.

Bir kere sevdaya tutulmaya gör,
Ateşlerde yandığının resmidir.
Aşık dediğin Mecnun misali,
Ne bilsin âlemde ne mevsimidir.

Cahit Sıtkı, dil, nağme, şekil, biçim ve mükemmeliyet kavramıyla güzellik arasında bir ilişki kurar. "Mükemmel" kelimesi, hemen hemen "güzel" kelimesiyle aynı manaya gelir. Mükemmeliyet; şiirde bir kelimenin yerli yerinde kullanılması, eksik ya da fazla olmaması, aynı zamanda bir şiiri vücuda getiren bütün unsurların birbirlerine bağlı olmasıdır. Şiirde biçim; söylemek istediğimiz şeylerin, "duygu, hayal ve düşüncelerimizin" ruhumuzda bıraktığı etkileri sezmek, keşfetmek ve o şekilde söylemekle ortaya çıkar.

Memleket İsterim...

Memleket İsterim
Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;
Kuşların çiçeklerin diyarı olsun.

Memleket isterim
Ne başta dert ne gönülden hasret olsun;
Kardeş kavgasına nihayet olsun
Memleket isterim

Ne zengin fakir ne sen ben farkı olsun;
Kış günü herkesin evi barkı olsun.

Memleket isterim
Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;
Olursa bir şikâyet ölümden olsun.

Şiir yazarken anlatım aracımız olan kelimelere; gözümüz, kulağımız, elimiz, ayağımız gibi davranıp, bedenimizin bir parçası olarak kabul etmeliyiz. Kelimelerle bu kadar içli dışlı olduktan sonra, hangi duygunun örtülü söylenmesi, hangi düşüncenin kuvvetle dile getirilmesi, hangi hayalin kırık dökük aktarılması gerektiğini sezme, ona özlediği biçimi vermek, biraz dikkate, biraz çalışmaya bağlıdır. Şiirde hiçbir vezinle (ölçü), hiçbir ön yargıyla, eli kolu bağlı olmamak gerekir.

Çocukluk...

Affan dedeye para saydım,
Satı bana çocukluğumu.
Artık ne yaşım var ne de adım;
Bilmiyorum kim olduğumu.
Hiçbir şey sorulmasın benden;
Haberim yok olup bitenden.

Şiiri nesirden (düz yazı) ayıran özellikler nelerdir: Düşüncemi şu örnekle açıklayayım. "Ağların hatıra geldikçe güllüştüklerimiz." Güllüştüklerimiz hatıra geldikçe ağların. Bu bir nesir cümlesidir. Şair ne yapmış? Bir adam ağlıyor, o halde mısramın ilk kelimesi "ağların" olacak. Neden ağladığını merak etmez miyiz? Bir şeyler hatırladığı için. Öyleyse mısramın ikinci ve üçüncü sözcükleri "hatıra geldikçe" olacak. Peki, neymiş acaba böyle hatırladıkça ağladığı şey? "Güllüştüklerimiz", böylece her kelime yerini alıyor ve mısra ortaya çıkıyor.

Şiir vardır aruzla, şiir vardır serbest vezinle söylendiği için güzeldir. Önemli olan söylemek istediğimiz şeye tam anlamını verebilmektir. Şair, şiirinin istediği vezni keşfedebilen insandır. Yani şiir, şairin kapisinin, alışkanlığının esiri olmamalı, kendi hayatını yaşamalı ve istediği biçimi şaire kabul ettirmelidir. Şair, şiirin bu hasretini sezip, ona o biçimi verebilmelidir. Biçimsiz güzellik olmaz. Bunun için bir vezne saplanıp kalmak, her bitkinin her toprakta yetişebileceğini ileri sürmekten farksızdır.

Ölümden Sonrası...

Öldük, ölümden bir şeyler umarak,
Bir büyük boşlukta bozuldu büyü
Nasıl hatırlamasın o türküyü,
Gök parçası, dal demeti, kuş tüyü,
Alıştığımız bir şeydi yaşamak.

Sanatçı gönül rahatlığıyla çalışabilmek için, çalışmalarına herhangi bir şekilde karşılmamasını ister. Bu da onun en doğal hakkıdır. Bir sanatçının herhangi bir şekilde korunmasına taraftar değilim. Sanatçı hayat kavgasında yalnız kala kala, yenile yenile kendini olgunlaştırır. Ekmeğini kazanmak için başka bir iş tutması mı gerek? Tutsun. Yazacak şeyi varsa herkesin uyuduğu saatlerde yazar. Sanatçı onurunu korumalı, asla uşak, dalkavuk durumuna düşmemelidir. En güzel, en şerefli eserlerin onurlu sanatçılardan çıktığını unutmamalıyız.

Şimdi o dünyadan hiçbir haber yok;
Yok, bizi arayan, soran kimsemiz.
Öylesine karanlık ki gecemiz,
Ha olmuş, ha olmamış penceremiz;
Akarsuda aksimizden eser yok.

İlk şiirlerimde biçim zayıflığı vardı, mısra titizliği yoktu. Eskiden duymak yeterlidir sanırdım. Ne kadar aldanıyor muşum! Bereket versin, sonradan kendimi toparlayabildim. "Ömrümde Sukut" ile "Otuz Beş Yaş" şiirlerimi okuyanlar bu farkı görebilirler. Edebiyat anlayışı zamanla oluşur. Jean Cassou'nun; "Şiir ne yapabilir demek, insanoğlu ne yapabilir demeye gelir", sözünü kendime ilke edinmişimdir. İnsanlardan beklediğim her şeyi şiirden bekliyorum. Yeni yetişen arkadaşlar; şiiri kendilerine aşk ve dert edinmeli, şiirin sırlarını kendi kendilerine keşfetmeye çalışmalı, kendilerinden önce gelen şairlerin ne yaptıklarını, şiire neler getirdiklerini, ne gibi güçlükleri nasıl yendiklerini öğrenmeye çaba göstermelidirler. Şiirin, sabır ve direnme işi olduğunu, daima hatırlarında tutmalarını tavsiye ederim.

Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar Kitabı'nda; Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirlerini ve şiir anlayışını bütün yönleriyle inceler. "Güzel musiki eserleri gibi, güzel şiirlerin de başlıca özelliği, tekrarlamakla bizi bıktırmamalarıdır. Cahit Sıtkı Tarancı'nın yayımlandığından beri tekrarlamaktan

bıkmadığım şiirlerinden biri” Gün Eksilmesin Pencereyden” dir. Öyle sanıyorum ki, Türkiye’de bu şiiri ezberleyen pek çok insan vardır. Bu ortak duygu gösterir ki, onda, o ne olduğu bilinmeyen bir sır, yani, “güzel” denilen veya bize bu değer hükmünü verdiren bir şey mevcuttur.

Gün Eksilmesin Pencereyden

Ne doğan güne hükmüm geçer,
Ne halden anlayan bulumur;
Ah aklımdan ölümyüm geçer;
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.
Ve gönül Tanrısına der ki:
-Pervam yok verdiğin elemden;
Her mihnet kabulüm yeter ki
Gün eksilmesin pencereyden!
Gün Eksilmesin Pencereyden” şiirinde;
Ne halden anlayan bulumur,
Pervam yok verdiğin elemden
Her mihnet kabulümdür yeter ki;
Dizelerinde ifadeler halk dilinden gelmez.
Hatta:
Ne doğan güne geçer hükmüm,
Dizesinde “hükmü geçmemek” ifadesi de bir halk tabiridir. Fakat:
Ah aklımdan ölümyüm geçer,
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.

Mısraları mana ve ifade bakımından halk dilinde ve halk şiiri geleneğinden uzaktır. Cahit Sıtkı’nın bize son derece sade gelen bu şiiri, halk geleneğiyle, batı geleneğinin bir bileşimidir. Yeni olan işte bu bileşimdir. Burada yan yana getirilen fikir veya tavırlar, üç esasta toplanabilir. 1) İnsan hayat ve kâinat karşısında acizdir. Doğan güne hükmü geçmez. 2) İn-

sanoğlu dünyada yalnızdır. 3) Böyle olmakla beraber hayat ve dünya çok güzeldir. İnsan bu dünyanın kuşuna, bahçesine, aydınlığına doyamaz. Bu tavırlardan ilk ikisi doğu medeniyetine has bir tavidir.

O, halk şiir geleneğinin dışında yaşayan fakat halk şiirinde pek kullanılmayan halk dilini bulur. Bu önemli bir keşiftir. Cahit Sıtkı, hece vezniyi kullanmadığı şiirlerinde de bu dilden bol bol istifade eder. Hece vezniyi olduğu gibi kabul etmeyerek onu tekdüze yapan durakları kaldırmışsa da halk dilini olduğu gibi şiire aktarmaz. Konuşma dilinden aldığı ifade şekilleriyle, kendi bulduğu ifade şekilleri arasında yeni bir bileşim meydana getirir.

Hayatında hiçbir yüksek mevkie özenmeyen Cahit Sıtkı, bir şeye özenir: “Ses vekâleti!” Arkadaşı Ziya Osman Saba’ya yazdığı mektupta şöyle der; “Mallarme gibi hayatı bir şiir kitabında, bir nağme demetinde özetleyebilmekten daha güzel ve tatminkâr bir saadeti zihnimde canlandıramıyorum. Haydi, bakalım Ziyacığım, iş başına! Türkçenin ses vekâleti bizim sorumluluğumuzdadır. Yüklendiğimiz işin altından kalkmaya çalışalım ve şair olmanın her faniye nasip olmayan bir avantaj olduğunu unutmayalım.

“Sabah Duası” başlıklı şiiri bu bakımından son derece dikkate değerdir. Burada var olan her şeyi şair büyük bir sevgiyle kucaklar:

Sen doğmana bak güzel gün,
Gözümü alan aydınlık,
Dağlar seninle heybetli,
Ovalar seninle sonsuz.

Şükür sayabildiğime,

Şehrimin bacalarını,
Duası anacığımın,
Her bacada duman gerek.

Bir neşedir ağaçlarda,
Yaprak yaprak ışıldayan,
Uçan kuşa güle güle,
Gönlüm kanatlarındadır
.....

Kulak ver ne musikidir,
Her doğan günle beraber,
Şehirden gelen uğultu,
Dinlemeğe doymadığım.

Dilerim ulu Tanrı'dan
Bu mübarek sabah vakti,
Okula giden çocuğa,
Zihin açıklığı versin.

İşçisine memuruna,
Cümlesine cesaret sabır,
Açılan pencerelere,
Kalkan kepenklere selam.

Sen doğmana bak, güzel gün,
Gözümü alan aydınlık,
Tirenler seninle gider,
Vapurlar seninle gelir.

Cahit Sıtkı, "Kulak Ver ki" şiirinde; varlık-
taki güzelliği dağlardan, taşlardan fışkıran bir
türkü olarak hisseder;
Kulak ver ki havasında bahçemizin,
Gök maviliğinden, dal yeşilliğinden;
Bir türkü söylenmede kendiliğinden;
Nasil dinlersen öyle şen veya hazin.
Kulak ver, dolaşan ruhumuzun tel tel;

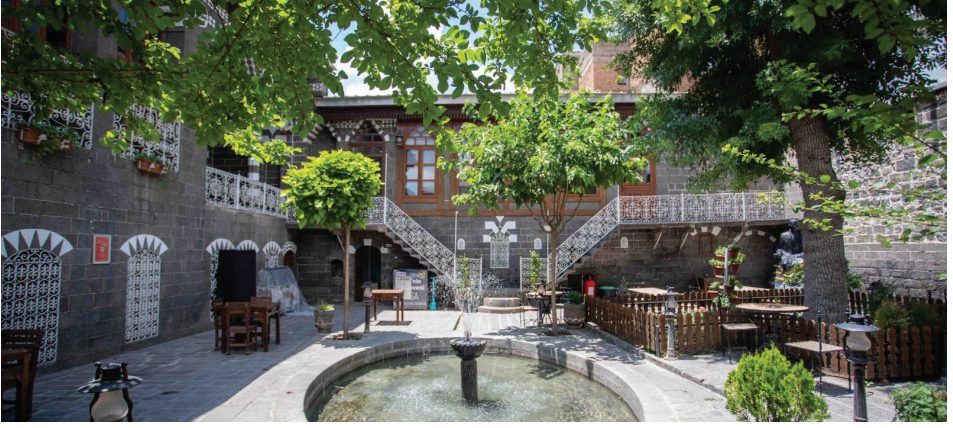
Dallardaki tomurcukları ürperten,
Bir türkü söylenmede kendiliğinden;
Dinledikçe ömrün artar, öyle güzel!

Bu hayat ve kâinat sevgisi bazı şiirlerde
adeta dini bir vecd, (kendinden geçme, ilahi
bir aşk) haline gelir. Şair bu duygular içinde
"Bugün Hava Güzel" şiirinde, Allah'a şükre-
der:

Bugün hava güzel,
Bugün içim içime sığmıyor.
Annemden mektup aldım,
Memlekette gibiyim.
Allah'a şükür karnım tok;
Elimi uzatsam kahve fincanı dudaklarımdadır.
Kuşlar kaçmıyor benden;
Bir güvercin kanadında okşuyorum,
Göklerin maviliğini.
Serçelerin civıltısıyla siniyor içime,
Ağaçların yeşilliği.
Bulutların ipek gölgesi,
Çocukların yüzünde hışırdayor.
Çember çeviriyorum çocuklarla beraber;
Elime çember almadan.
Düşüncelerimi nura gark eden güneşe sor,
Bu nisan rüzgân da şahadet eder,
Bütün insanları kardeş biliyorum,
Cümlelerin sağlığına duacıyım.
Şayet ölürsem,
Helalleşmeye vakit kalmadan,
Hatırdan çıkarmayın beni;
Dünyaya benden selam olsun,
Her nefes alıp verişiniz.

Cahit Sıtkı, hemen hemen bütün şiirlerinde,
daima birlikte görülen birbirine zıt unsurları,

ölüm/hayat, ızdırap/neşe, karanlık/aydınlık kavramlarını bir araya getirmiştir. Şiirin birinci ve sonuncu mısralarında tekrarlanan "gün" kelimesi, şairin en çok sevdiği kelimelerden biridir. "Gün Eksilmesin Pencereden" şiirinin başlıca özelliği duyguların yoğun oluşudur. Şair bu yoğunluğa bir tasfiye ile (arıtma, ayıklama) ulaşmıştır.

Ah aklımdan ölümüm geçer,
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.

Mısralarında varlıkların sadece isimleri vardır. Hiçbir sıfat kullanılmamış, hiçbir ben-

zetme yoktur. "Gün eksilmesin pencereden", dizesi, şiirin iç yapısına ve anlamına uygun bir semboldür. Burada "gün" dış âlemi, "pencere" hayatı veya insan şuurunu temsil eder. Şair duygularını yoğun bir şekilde anlatan, göze hitap eden semboller kullanır. Şiirlerinde öyle bir atmosfer oluşturur ki, sıradan varlıklar sembol haline gelirler. Cahit Sıtkı, mutlak şekilde saf olmasını istediği şiirlerine ne tarih ne ideoloji ne de sosyal meseleleri sokmuştur. Onun şiirleri "saf yaşantı" şiirleridir. Şiirlerinin üç temel konusu vardır: Ölüm korkusu, dünyanın güzelliği veya yaşama sevinci ve aşk. **DEVAM EDECEK**

MESNEVİ'NİN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

آنکه او تن را بدین سان پی کند
حرص میری و خلافت کی کند

Tenini bu derece öldürüp ayaklar
altına alan kişi, nasıl olur da
beylik ve halifelik hırsına düşer?

(Hz. Mevlânâ)

PADIŞAHLIK HIRSI

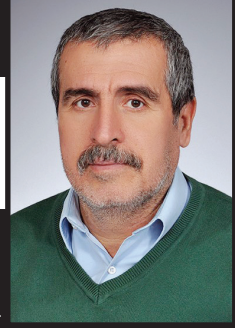
Nefsini öldürüp ayaklar altına almakten bütün işi,
Bilmem ki neden beylik, padişahlık sevdasına düşer kişi?

(Ahmet Sevgi)

ÇOCUKLUĞUMUN KAHRAMANI

Çocukluğumun geçtiği Çumra'da ilk okul sıralarında çizgi roman okumaya düşkündük. Hatta bu işi öyle bir hale getirmiştik ki paramız olmadığı için arkadaşlar arasında kitap değiştirip böylece daha fazla kitap okuma imkanını elde ediyorduk. Genellikle Teksas, Tommiks, Zagor, Kızıl Maske, Mandreke vb. yabancı kahramanları anlatan kitaplara rağbet edilirdi aramızda.

Ancak bu kitapları ailemizden gizli okur, okuduklarımızı da poşetler içinde samanlığa saklardık. Babam bu tür kitapları okumamı istemez "Elin gavurunun kahramanından

**SADIK
GÖKÇE**

sadikgokce@hotmail.com

örnek olmaz" dendi. Bu kitaplar yerine Türk tarihini konu alan ve kahramanları Türk olan kitapları okumamı ister hatta bana her hafta Tarkan, Kara Murat ve Durakoğlu mecmualarını alır, Tolga, Karaoğlan, Yüzbaşı Volkan gibi kitapları almam için de para verirdi. Bu çizgi romanları yasaklamak yerine teşvik eder, Battal Gazi gibi tarihi romanları okumamı tavsiye ederdi.

Kemalettin Tuğcu tarafından yazılan kitapları ilk okul 4. Sınıf sonuna kadar okuyup bitirdiğim için babamdan terfi almış Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun kalem aldığı tarihi romanlara terfi ettirilmişim.

1976 yıllarıydı sanıyorum komşumuz Yörük Mustafa (Tamirci Mustafa) televizyon almıştı. Duvar komşumuza televizyon gelmesi bizi öylesine mutlu etmişti ki sanki alet bizim eve gelmişti. Çok iyi ve bizleri seven bir hanımı vardı. Cemile Abla... Allah rahmet etsin. Akşam saatlerinde televizyon açılınca bizi davet eder, kocası eve gelinceye kadar bizi misafir ederdi. İşte çocukluğumun kahramanını bu evde beyaz camda tanıdım.

Bir bakıyordum Kara Murat olmuş düşman ellerde mücadele ediyor, üstüne gelen onlarca düşman askerinden yılmadan hepsini birer birer öldürüyordu. Bir bakıyordum Malkoçoğlu olmuş düşman topraklarına akın ediyordu.

Çizdiği karakter ve oynadığı rol icabı bize yansıttığı kimlik bizim de kimliğimizin oluşmasında etkili oluyordu.

Türk karakterinin nasıl olması gerektiğini okuduğumuz tarihi romanlar yanında daha yeni kaybettiğimiz Cüneyt Arkin'in canlandırdığı kahramanların kimliğinde öğreniyorduk. Şimdi bizim nesil çocukluk kahramanını kaybetti. Kahramansız kaldık. O tarihimizi bize sevdiren ve kahramanlarımıza saygı duymayı öğreten kişi idi.

Allah rahmet etsin, mekanı cennet olsun.

